

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Інститут післядипломної освіти та довузівської підготовки
Кафедра професійної освіти та інноваційних технологій

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мовленнєві і сенсорні системи та їх порушення

Освітня програма Спеціальна освіта
Спеціалізація Логопедія
Спеціальність 016 Спеціальна освіта
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “26” серпня 2021 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу (зразок)
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу (зразок)
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Основи невропатології та патофізіології
Освітня програма	Спеціальна освіта
Спеціалізація (за наявності)	Логопедія
Спеціальність	016 Спеціальна освіта
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Освітній рівень	бакалавр
Статус дисципліни	вибіркова
Курс / семестр	2 курс, II семестр
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 30 год. Семінарські заняття – 12 год. Практичні заняття – 12 год. Самостійна робота – 126 год.
Мова викладання	українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua

2. Опис дисципліни

Мета та цілі курсу (в межах мети на цілей ОП)

Мета навчальної дисципліни полягає

- в сприянні опанування студентами знань про патологічні процеси та чинники, що спричиняють порушення мовленнєвих систем та розвиток мовленнєвих розладів; про методи корекції при таких станах;
- у висвітленні закономірності і особливості розвитку, виховання та навчання дітей з мовленнєвими та сенсорними порушеннями, у яких внаслідок фізичного або морфологічного дефекту порушується нормальний хід загального розвитку;
- формування у майбутніх педагогів і логопедів деонтологічних аспектів щодо розладів соматичного і психічного здоров'я у дітей з вадами слуху і зору.

Завдання –

- сформувати у студентів систему знань про морфо-функціональну організацію мовленнєвих та сенсорних систем;
- сформувати уявлення про патології мовленнєвих та сенсорних систем;
- ознайомити з загальними принципами лікувального процесу;
- ознайомлення з особливостями розвитку, виховання та навчання різних категорій дітей з вадами;
- визначити структуру дефекту при різних аномаліях та потенціальні можливості розвитку особистості кожної категорії дітей з фізичними та розумовими вадами;
- обґрунтувати принципи створення і розвитку системи спеціальних закладів для виховання дітей з метою здійснення оптимального впливу на хід розвитку, формування активної соціально корисної особистості до самостійної трудової діяльності;
- виховувати культуру професійної поведінки, спілкування, відповідальність;
- розвивати навички ведення здорового способу життя.

Компетентності (мають співпадати з матрицею ОП)

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей:

ЗК-10. Здоров'язбережувальна компетентність. Здатність ефективно вирішувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я дітей у корекційно-розвитковому процесі.

ФК-7. Медико-біологічна компетентність. Здатність до застосування медико-біологічних знань і практичних умінь; оцінки структури дефекту; потенційних можливостей розвитку особистості, клініко-фізіологічних особливостей та закономірностей фізичного і психічного розвитку дітей при різних психофізичних порушеннях, зокрема, порушеннях мовленнєвого розвитку.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими освітніми потребами, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.

СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.

СК-16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання (мають співпадати з матрицею ОП)

Після завершення курсу студент повинен:

знати:

- етіологію і патогенез, клінічну симптоматику основних розладів мовлення при патології зорового і слухового аналізаторів у дітей, особливості порушень інтелекту у дітей з вадами слуху і зору,
- принципи надання медико-педагогічної допомоги при порушеннях сенсорних систем та мовленнєвих розладах.

вміти:

- застосувати методи профілактики ускладнень коморбідних станів у дітей з вадами слуху і зору,
- застосувати когнітивно-поведінкові корекційні заходи, котрі необхідні для збереження життя та здоров'я учнів.

РН-1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

РН-4. Застосовувати для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти.

РН-11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

РН-14. Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.

ПРН-6. Здатність здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, планувати та реалізовувати корекційно-розвиткову роботу з ними на основі диференційованого та індивідуального підходу; оцінювати отримані результати.

ПРН-11. Здатність забезпечувати охорону життя і здоров'я дітей в корекційно-розвитковому процесі.

3. Структура курсу

№	Тема	Результати навчання	Завдання
Змістовий модуль №1 «Мовленнєві та сенсорні системи»			

1	Поняття про мовленнєві та сенсорні системи	1. Поняття про мовленнєві системи. Види мовлення і їх характеристика. 2. Процес висловлювання. Мовленнєвий акт. Мовленнєвий апарат. 3. Загальні принципи функціонування сенсорних систем. Основні функції сенсорної системи. 4. Співвідношення між подразненням і відчуттям. 5. Класифікація рецепторів. 6. Механізми рецепції. Кодування інформації рецепторами. Декодування інформації.	Опрацювати відповідні наукові джерела, пройти тестування
2	Анатомія і фізіологія зорового аналізатора	1. Будова зорового аналізатора. Механізми зору. 2. Основні функції зорової системи. Око та його діоптричний апарат. 3. Світлосприймальна система ока. 4. Світлопровідна система ока. Реакції зіниці. Біокулярний зір. 5. Колірний зір. 6. Сприймання простору. 7. Обробка зорової інформації. 8. Вікові особливості зорових рефлексорних реакцій.	Опрацювати відповідні наукові джерела, пройти тестування
Змістовий модуль №2 «Слухова сенсорна система»			
1	Будова та функції слухової сенсорної системи	1. Загальний план будови слухової сенсорної системи 2. Будова зовнішнього, середнього та внутрішнього вуха. 3. Провідниковий відділ слухової сенсорної системи. 4. Центральний відділ слухової сенсорної системи.	Опрацювати відповідні наукові джерела, пройти тестування
2	Фізіологія слуху	1. Будова та функції слухової сенсорної системи. Фізіологія сприйняття звуку. Передача і підсилення звукового сигналу у вусі. 2. Властивості звуку. 3. Звукопроведення. 4. Звукосприйняття. 5. Чутливість слухового аналізатора . 6. Основні етапи розвитку слухової функції у дитини. Вікові особливості слухової сенсорної системи.	
Змістовий модуль №3 «Патологія слухової системи»			
1	Вестибулярний аналізатор	1. Функції вестибулярного аналізатора. 2. Характеристика відділів вестибулярного аналізатора. 3. Механізм збудження вестибулярного апарату. 4. Вестибулярні реакції.	Опрацювати відповідні наукові джерела, пройти тестування
2	Патологія слухової системи	1. Глухота провідності. 2. Глухота сприйняття. 3. Глухота змішана. 4. Характеристика глухоти в залежності від етіології захворювання. 5. Глухота дитячого віку. 6. Спадкова глухота. 7. Вроджена глухота. 8. Придбана глухота.	Опрацювати відповідні наукові джерела, пройти тестування
Змістовий модуль №4 «Класифікація і характеристика стійких порушень слуху»			
1	Класифікація і характеристика стійких	1. Причини стійких порушень слуху. 2. Класифікація стійких порушень слуху. 3. Основні профілактичні і лікувальні заходи при	

	порушень слуху.	порушеннях слуху у дітей. 4. Чинники, що впливають на характер та ступінь порушення мовленнєвої функції у дітей з вадами слуху. 5. Поняття глухонімоти. 6. Причини збереження мовлення у глухих дітей. 7. Значення залишку слуху для глухих дітей. 8. Поняття туговухості.	
2	Профілактика та основні лікувальні заходи при порушенні слуху	1. Профілактичні заходи при порушеннях слуху. Лікувальні заходи при порушеннях слуху.	
Змістовий модуль № 5 «Методи компенсації порушення функцій слухового аналізатора»			
1	Методи компенсації порушення функцій слухового аналізатора	1. Методи компенсації порушення функцій слухового аналізатора. 2. Звукопідсилюючі прибори індивідуального користування. 3. Зорове сприйняття усного мовлення. 4. Використання тактильно-вібраційного сприйняття.	
2	Розвиток та використання слухового сприйняття у глухих і погано чуючих дітей	1. Розвиток та використання слухового сприйняття у глухих і погано чуючих дітей. 2. Завдання слухової роботи. 3. Розвиток слухового сприйняття. Використання слухового сприйняття.	
Змістовий модуль № 6 «Анатомія та фізіологія органів мовлення»			
1	Анатомія органів мовлення	1. Будова носа. 2. Будова рота (губ, щік, зубів, твердого піднебіння, м'якого піднебіння, язика). 3. Будова глотки. 4. Будова гортані. 5. Будова трахеї, бронхів, легень. 6. Будова грудної клітки та діафрагми.	
2	<u>Фізіологія органів мовлення</u>	1. Поняття про дихання. 2. Типи дихання. 3. Життєва сміть легень. 4. Дихання під час мовлення. 5. Механізм голосоутворення (фонації). Сила голосу. Висота голосу. Діапазон голосу. Регістри голосу. 6. Утворення звуків мовлення (артикуляція). Пасивні органи вимови. Активні органи вимови. 7. Класифікація звуків.	
Змістовий модуль № 7 «Больовий аналізатор. Сомато-вісцеральні системи»			
1.	Больовий аналізатор. Сомато-вісцеральні системи	1. Больовий аналізатор. 2. Загальна характеристика сомато-вісцеральних систем. 3. Сомато-вісцеральна чутливість. 4. Особливості провідникового відділу сомато-вісцеральних систем. 5. Формування відчуття дотику, тиску, вібрації, оцінки температури, відчуття болю.	
Змістовий модуль № 8 «Патологія органів мовлення»			
1	Патологія органів мовлення	1. Захворювання зовнішнього носа та носової порожнини (атрезії ніздрів, сідлоподібний ніс, викривлення носової перегородки, дії при потраплянні	

		<p>інородного тіла до носа, причини та ознаки гострого риніту, причини, ознаки та можливі наслідки різних форм хронічного риніту, поліпи носа, ринолалія, характеристика відкритої та закритої гнусавості(ринолалії)).</p> <p>2. Захворювання порожнини рота (щілинні дефекти верхньої губи і піднебіння, субмукозні розщелини піднебіння, аглосія, мікроглосія, макроглосія, дефект вкорочення під'язикової зв'язки (укорочення вуздечки язика)).</p> <p>3. Аномалії прикусу (прогнатія, прогенія, відкритий прикус).</p> <p>4. Причини, симптоми та наслідки нервово-м'язевих порушень (параліч лицевого нерва, параліч під'язикового нерва).</p> <p>5. Характеристика захворювання глотки (аномалії розвитку глотки, рубцеві деформації глотки, чужорідні тіла глотки, ангіна, хронічний тонзиліт, аденоїди, гіпертрофія піднебінних мигдалин, фіброма носоглотки, параліч м'якого піднебіння).</p> <p>6. Характеристика захворювань гортані (аномалії розвитку гортані, чужорідні тіла гортані, гострий ларингіт, несправжній(ложний)круп, справжній круп (дифтерія), хронічний ларингіт, вузли голосових зв'язок, фіброма голосової зв'язки, папілома гортані, злоякісні пухлини гортані, нервово-м'язеві порушення гортані).</p>	
2	<u>Профілактика порушення мовлення</u>	<p>1. Профілактика порушень голосу та мовлення.</p> <p>2. Роль педагога у профілактиці порушень мовлення у дітей.</p>	

4. Система оцінювання курсу

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Тести	30
Семінарські заняття	20
Самостійна робота	30
Практичні заняття	20
Максимальна кількість балів	100

5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу

Види навчальної роботи	Навчальні тижні																	Разом
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Тести		10		10		10												30
Практичні з-тя	5		5		5		5											20
Семінарські з-тя								4		4		4		4		4		20
Самостійна р-та											15			15				30
Індивідуальні завдання																		
Всього за тиж-нь	5	10	5	10	5	10	5	4		4	15	4		19		4		100

Примітка: не рекомендується на один тиждень планувати кілька форм контролю.

6. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення

Мультимедіа, лабораторії, комп'ютери та інше

ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Голуб Н. П. Анатомія, фізіологія та патологія органів слуху і мовлення : навч. посібник для студ. ф-ту дошк. та корекц. освіти / уклад.. Голуб Н. П.– Умань : Візаві, 2015. – 116 с.
2. Дяченко К.Г. Інновації в корекції писемного мовлення/ К.Г. Дяченко. – Тернопіль: Навчальна книга –Богдан, 2010.
3. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія / А.А. Колупаєва. – К.: «Самміт-Книга», 2009
4. Конопляста С.Ю. Ринологія від А до Я. Монографія/ С.Ю. Конопляста. – К.: Книга-плюс, 2015.
5. Логопедія. / [Шеремет М.К., Тарасун В.В., Конопляста С.Ю. та ін.] : за ред. М.К. Шеремет. – [друге видання, перероблене і доповнене] – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010.
6. Логопедія: підручник / За ред. М.К.Шеремет . – Вид. 3-тє, перер. та доповн. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015.
7. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей/ М.А. Савченко. – 3-тє видання, доповнене. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010.
8. Соботович Є.Ф. Концепція стандарту спеціальної освіти дітей дошкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку/ Є.Ф. Соботович // Дефектологія. – 2002. - №1 . – С.2-7.
9. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник/ Шеремет М.К., Мартиненко І.В. – К.: КНТ, 2006.

Допоміжна

1. Гомля В., Федорович Л. Артикуляційна гімнастика. Методичні рекомендації для логопедів/ За наук. редакцією Л. Федорович. – Кременчук: Християнська Зоря, 2008.
2. Гуцал Л.Л. Корекція заїкання у молодших школярів/ Людмила Гуцал; Світлана Миронова. – К.: Шк. світ, 2010.
3. Дефектологія. Словарь-справочник/ Авт-сост. С.С. Степанов; Под ред. Б.П. Пузанова. – М.: ТЦ Сфера, 2005.
4. Довідник учителя-логопеда/ Авт-упорядник Лупінович С.М. – Тернопіль: Мандрівець, 2008.
5. Збагачення та активізація словника дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку/ Упоряд.Є.Е. Кулькіна.– Х.: Вид. група «Основа», 2008.
6. Логопедія: ученик/ Под ред. Л.С. Волковой. – М.: Гуманитар. изд.центр ВЛАДОС, 2007.
7. Логопедична робота у дитячому садку/ Упоряд. Г.М. Лисенко. – К.: Шк. світ, 2011.
8. Малярчук А.Я. Обстеження мовлення дітей/ А.Я. Малярчук. – К.: Літера ЛТД, 2002.
9. Марченко І.С. Спеціальна методика початкового навчання української мови (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників) Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. – 1-ше видання. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010.
10. Мовленнєві ігри для дошкільників/ О.М. Коваленко, Т.Д. Єпіфанова. – Х.: Вид. група «Основа», 2011.
11. Федорович Л.О. Постановка звуків у вимові дітей дошкільного віку. Методичні рекомендації для логопедів/ Л.О. Федорович. – Кременчук: Християнська Зоря, 2007.
12. Шевага В.М. Невропатологія: підручник/ В.М. Шевага – 2-ге видання, перероблене і доп. – К.: Медицина, 2009.
13. Хрестоматія з логопедії / За ред. Шеремет М.К., Мартиненко І.В. – К. : КНТ, 2006.

7. Контактна інформація

Кафедра	Кафедра професійної освіти та інноваційних технологій, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57, 104 каб., https://kpoit.pnu.edu.ua kpoit@pnu.edu.ua
Викладач (і) Гостьові лектори	асистент кафедри професійної освіти та інноваційних технологій Яцишин Надія

	Ярославівна
Контактна інформація викладача	nadiia.iacishin@pnu.edu.ua

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	Самостійне виконання студентом навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання
Пропуски занять (відпрацювання)	Виконання тестових завдань. Допуск до заліку передбачає виконання студентом всіх тестових та самостійних завдань та отримання мінімального балу 25 із 50 можливих.
Виконання завдання пізніше встановленого терміну	Враховуються завдання, які виконані у встановлені терміни
Невідповідна поведінка під час заняття	
Додаткові бали	Опрацювання додаткового матеріалу зі створенням презентацій і рефератів
Неформальна освіта	Рекомендовані платформи: Coursera, Prometheus

Викладач

Яцишин Н.Я.

